
Forskningsformidling til besvær

REDAKSJONELT

PÅL GULBRANDSEN

Pål Gulbrandsen (f. 1955) er medisinsk redaktør i Tidsskriftet.
Tidsskriftet
Postboks 1152 Sentrum
0107 Oslo

Hvor mye tid og ressurser skal vitenskapelig ansatte bruke til forskningsformidling? Direktøren ved Universitetet i Oslo oppnevnte i november 1998 en gruppe som skulle utrede universitetets utadrettede, faglige formidling. Gruppen var ferdig med sin utredning i juni 1999 og denne ble sendt ut på høring til fakultetene (1). Høringsuttalelsen fra Det medisinske fakultet har vakt oppmerksomhet fordi den kan gi inntrykk av at fakultetet er imot en satsing på universitetets formidlingsaktivitet (2), noe fakultetets dekanus tilbakeviser (3).

Forslaget fra gruppen er konkretisert i fem hovedmål, og det er beregnet årlige økonomiske konsekvenser i størrelsesorden 3 millioner kroner av interne midler og 3 millioner kroner ved eksterne midler. Forslaget innebærer bl.a. at 10 % av de vitenskapelig ansattes arbeidstid settes av til formidling. Uttalelsen fra Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo reiser en debatt om definisjonen av formidling, prioritering innenfor trange økonomiske rammer og hvor sterkt universitetets vitenskapelig ansatte skal styres.

Det er nedfelt i lov at universitetene skal formidle kunnskap om sin virksomhet for å utbre forståelse for vitenskapens metoder og resultater (4). Lovverket bygger på europeiske tradisjoner fra opplysningstiden. En bestemmelse om formidling kom inn i det norske lovverket etter den annen verdenskrig i forbindelse med at Universitetet i Bergen ble opprettet (1). Utdannings- og informasjonssamfunnet har imidlertid revolusjonert forutsetningene for kunnskapsspredningen. Der man tidligere med rette kunne snakke om en paternalistisk formidling av kunnskap i monologs form fra universitetene til samfunnet, må et moderne universitet stå i kontinuerlig dialog med verdenen utenfor. Denne dialogen bør være lystbetont, og vitenskapelig ansatte burde med stolthet og ydmykhet delta i den.

Det er ikke dette inntrykket man får når man leser høringsuttalelsen fra Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo (5). I stedet for den mer vanlig brukte metaforen kunnskapsunivers, velger fakultetet å bruke begrepet "kunnskapskjede" og oppretter med det en form for kunnskapshierarki. Fakultetets kommentar understreker betydningen av at universitetet først og fremst driver basal kunnskapsutvikling. Man er bekymret for universitetets tap av eksklusivitet, dessuten over at virkningen av formidling synes lav i et samfunn preget av "overformidling". Herfra er veien kort til en klage over følelsen av å få trødd plikter ned over hodet, noe mennesker med behov for akademisk frihet naturligvis betakker seg for. Den basale kunnskapsutvikling må lide, hevdes det, dersom man tilpliktes å bruke 10 % av sin arbeidstid til å kommunisere sin viten til ikke-spesialister. Fakultetet konkluderer med at den beste løsning vil være å overlate formidlingsarbeidet til dem som liker det og får det til.

Men det kan da umulig være noen god løsning? I dagens informasjonssamfunn får man i stigende grad følelsen av at det som kommer allmennheten for øre er fragmentarisk kunnskap, ofte styrt av enkeltforskere som er gode til å markedsføre egne enkeltresultater, eller av grupper med sterke finansielle krefter bak seg. Fordi allmennheten, med journalistene i spissen, har lært seg å søke informasjon fra kontorpulten eller gutterommet hjemme, er det blitt vanlig å kolportere enkeltstående forskningsresultater uten at funnene veies mot annen kunnskap i miljøer med innsikt i stoffet. Vi ser allerede følger av dette, man plukker de svarene man liker best eller utvikler likegyldighet til kunnskap fordi mye av den tilsynelatende er motstridende. Nettopp derfor har det aldri vært viktigere at universitetene har en bevisst og samlet formidlingspolitikk, med et overordnet mål om å gi allmennheten forståelse for hvor komplekst kunnskapsuniverset er.

Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo signaliserer med sitt høringsnotat en ovenfra og nedad-holdning og markerer revir rundt sin kjæreste virksomhet, forskningen. Uttalelsen kan være farget av frustrasjon over begrensede økonomiske ressurser, men det er en fare for at den foreliggende uttalelse kan forsterke bruken av sparekniven. Det er nå engang samfunnet som finansierer universitetene. Et minstekrav til akademiet må være vilje til og glede over å formidle sin innsikt til alle som kan gjøre seg nytte av den. Formidling kan dessuten hjelpe forskere både til å forstå sin egen rolle og sine egne resultater bedre. Det må forhindres at medisinske forskningsmiljøer svarer det samme på spørsmål fra utenverdenen som Augustin gjorde da han ble spurt om hva tid er: "Hvis ingen spør meg, vet jeg det; hvis jeg skal forklare det, vet jeg det ikke" (6).

LITTERATUR

1. www.admin.uio.no/ia/arkiv/utredningf2.html (12.1.2000).
2. Toft M. Medisin seier nei til forskningsformidling. Uniforum 1999; nr. 19.
3. Evensen SA. Tøv om medisin og formidling. www.admin.uio.no/ia/debatt/forskformidling/evensen.shtml (12.1.2000).

4. Lov om universiteter og høyskoler av 12.05. 1995 nr. 22.
www.lovdatab.no/all/tl-19950512-022-001.html#2 (13.1.2000).
 5. www.med.uio.no/medfak/formidling.html (12.1.2000).
 6. Quid est ergo tempus? Augustin. Confessiones, bok VI. I: Evensberget S, Gundersen S, red. Bevingede ord. Kunnskapsforlaget, 1983: 731.
-

Publisert: 20. februar 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 15. februar 2026.